

ERKIN VOHIDOVNING JAMIYATDAGI ROLI VA MA'NAVİY MEROSI

Lola Samandarova

Alfraganus universiteti dotsenti

Annotatsiya: mazkur maqolada o'zbek adabiyotining yirik namoyandasi, xalq shoiri Erkin Vohidovning jamiyat ma'naviy hayotidagi o'rni, ijodiy merosining milliy va umuminsoniy qadriyatlarni shakllantirishdagi ahamiyati hamda uning bugungi ijtimoiy-madaniy jarayondagi dolzarbligi ilmiy-tahliliy jihatdan yoritiladi.

Kalit so'zlar: Erkin Vohidov, o'zbek adabiyoti, xalq shoiri, milliy o'zlik, milliy g'urur, tarixiy xotira, ma'naviy meros, ma'naviy tafakkur, vatanparvarlik.

O'zbek adabiyotining zabardast vakillaridan biri, xalq shoiri Erkin Vohidov nafaqat she'riyatda, balki jamiyat hayotining ma'naviy-ruhiy yuksalishida ham katta iz qoldirgan. Uning asarlari, nutqlari, ijtimoiy faoliyati o'zbek xalqining milliy o'zligi, tarixi, ma'naviyati va tafakkurini boyitishda muhim o'rin tutadi. Ushbu maqolada Erkin Vohidovning jamiyatdagi o'rni, ma'naviy merosining ahamiyati va bugungi kunda tutgan o'rni haqida batafsil so'z yuritiladi.

Erkin Vohidov adabiyot orqali insonlarga ma'naviy tarbiya beruvchi siymodir. Uning she'riyati xalqning ma'naviy va axloqiy tarbiyasiga bevosita ta'sir ko'rsatgan. Uning she'rlarida milliy qadriyatlar, vatanparvarlik, halollik, insonparvarlik g'oyalari ustuvor bo'lib, ular ko'plab kitobxonlarga ruhiy yo'ldosh bo'lib xizmat qiladi.

Shoirning ijodidagi samimiyat va haqqoniylik jamiyatni poklikka, adolatga, o'zligini tanishga undaydi. U shunchaki shoir emas, balki ma'rifatparvar qalam egasi sifatida jamiyat ma'naviy qiyofasining shakllanishiga hissa qo'shgan.

E.Vohidov shu bilan birga davrning og'riqli masalalariga munosabat bildirgan ijodkor hamdir. U o'z asarlarida davrning ijtimoiy-siyosiy muammolarini dadil ko'targan: insonning jamiyatdagi o'rni, adolat masalasi, ma'naviy inqirozi, yoshlarning tarbiyasi kabi mavzular shoir ijodining asosini tashkil qiladi. Uning she'rlari ko'p hollarda xalq ovozigacha, uning dardu hasratiga aytilgan badiiy javob sifatida qabul qilinadi.

E.Vohidovni madaniy hayotda faol ishtirok etgan islohotchi shaxs sifatida ham

ko‘rishimiz mumkin. U parlament a‘zosi, turli madaniy komissiyalar rahbari va faol ijtimoiy arbob sifatida ham yurt ravnaqiga xizmat qilgan. Uning nutqlari, maqolalari va mulohazalari davlat va jamiyat hayotida ma‘naviy yondashuvning kuchayishiga yordam bergan.

Shoir jamiyat hayotida ma‘naviyatning ustuvor bo‘lishi, yoshlar ma‘rifati, milliy o‘zlikni asrash kabi ko‘plab masalalarda o‘z pozitsiyasiga ega bo‘lgan va uni keng ommaga yetkazgan.

Erkin Vohidovni milliy qadriyatlarimiz kuychisi deb barilla aytishimiz mumkin. Shoirning she‘rlari milliy ruh, xalqona donishmandlik va tarixiy xotiraga boy. Uning mashhur “O‘zbekim” she‘ri xalqning o‘zligini, g‘ururini, tarixini ulug‘lovchi badiiy bayon sifatida yodda qoladi. “O‘zbekim” she‘ri Erkin Vohidovning eng mashhur, eng ko‘p yod olinadigan vatanparvar asarlaridan biridir. Shoir bu she‘rni: o‘zbek xalqining tarixdagi mashaqqatli yo‘lini, millatning o‘zligiga sodiqligini, Vatanni sevish, qadrlash tuyg‘ularini ulug‘lash maqsadida yaratgan. She‘r orqali shoir o‘z xalqining kuchi, matonati, sabri va qalb pokligini madh etadi. She‘rning markazida xalq va Vatan muhabbati turadi. Unda: o‘zbek millatining qadimiy tarixi, xalqning mardligi va bardoshi, o‘zlikni anglash, milliy g‘urur va iftixor kuchli badiiy vositalar bilan ifodalangan.

She‘r bir nechta lirika parchalaridan iborat bo‘lib, har bir bandda millatning tarixiy xotirasi, o‘zbeklarning qadim o‘tmishi, hozirgi zamon ruhi, xalqning dono, mehnatkash, oriyatli ekanligi, kelajakka ishonchi, yorug‘ istiqboli ketma-ketlikda yoritiladi. She‘rning lirik qahramoni esa Vatanini sevuvchi, millati bilan faxrlanuvchi o‘zbek farzandi. U o‘z xalqining: sabrini, mehnatkashligini, jasoratini, ma‘naviy olamini ko‘tarinki ruhda ta‘riflaydi.

Shoir o‘z she‘rlarida badiiy vositalardan mohirona foydalangan. O‘zbek xalqi turli buyuk obrazlarga o‘xshatiladi: “Sen - daryosan”, “Sen - tog‘san” degan satrlarida shoir o‘zbek xalqining kuch-qudratini ko‘rsatib tashbehdan chiroyli tarzda foydalangan bo‘lsa, “Dilga sig‘mas darding bor” jumlasini bilan xalq dardi jonli bir obraz sifatida berilib metaforadan foydalanganligini ko‘ramiz. She‘r davomida “O‘zbekim” so‘zining qayta-qayta takror ishlatilishi milliy g‘ururni oshiradi.

She‘rni o‘qish jarayonida bir nechta g‘oyalar ilgari surilganini guvohi

bo‘lamiz;milliy iftixor g‘oyasi-shoir o‘zbek xalqining qadri, or-nomusi va buyukligini madh etadi; birlik va hamjihatlik g‘oyasi-o‘zbek elini birlashtirib turuvchi tarixiy ildizlar birligini eslatiladi. Shu bilan birga vatanni ulug‘lash muqaddas, uni ardoqlash har bir farzandning burchi ekani ta’kidlanib, xalqni o‘zligini yo‘qotmaslikka, o‘z tarixiga hurmat bilan qarashga chaqiradi.

E.Vohidov she‘rining tarixiy, ma’naviy ahamiyatiga keladigan bo‘lsak XX-asr o‘zbek adabiyotida eng kuchli vatanparvarlik ruhli she‘rlaridan biri hisoblanadi.She‘r mustaqillikdan oldingi yillarda yozilgan bo‘lsa-da, xalqning ozodlikka intilishini badiiy tarzda aks ettiradi, mustaqillikdan keyin esa “O‘zbekim” milliy uyg‘onish ramzlaridan biri sifatida qadrlanadi.

She‘r o‘zbek xalqining milliy madhiyasi darajasiga ko‘tarilgan badiiy asardir. Shoirning “O‘zbekim” she‘ri bu shunchaki she‘r emas,bu-xalq ruhining ifodasi, o‘zlikni anglash, millatga bo‘lgan muhabbat g‘ururi, yorug‘ kelajakka ishonchidir.

Shoir o‘z ijodi orqali yosh avlodda Vatanga muhabbat, milliy merosimizni asrab-avaylash, o‘ziga ishonch kabi tuyg‘ularni shakllantirishga ulkan hissa qo‘shgan. Shoir she‘rlarida falsafiy mushohada va ruhiy teranlik yaqqol ko‘rinib turadi. She‘riyatining asosiy xususiyatlaridan biri – inson va jamiyat haqidagi chuqur falsafiy qarashlardir. Uning asarlarida:hayotning mazmuni, vaqt va zamon mohiyati,insonning ruhiy olami, ezgulik va yovuzlik o‘rtasidagi kurash kabi mavzular keng yoritilgan. Bu jihatlar shoir merosini faqat adabiy emas, falsafiy-tarbiyaviy manba sifatida ham ahamiyatli qiladi.

E.Vohidov tarjimachilik orqali ma’naviy ko‘prik yaratgan ijodkor hamdir. Shekspir, Pushkin, Lermontov kabi jahon adabiyotining yirik vakillari asarlarini o‘zbek tiliga tarjima qilib, milliy adabiyotni boyitdi. Bu tarjimalar o‘zbek kitobxonining dunyoqarashini kengaytirib, ma’naviy merosni boyituvchi bebaho asarlar bo‘lib xizmat qilmoqda.

Shoirning she‘rlari, dostonlari va pyesalari bugungi yoshlar uchun ham ibrat darsidir. U yaratgan qahramonlar, ilgari surgan g‘oyalar halollik, sadoqat, mehnatsevarlik, odob kabi fazilatlarini targ‘ib qiladi. Erkin Vohidovning ijodi o‘quvchilarni chuqur fikrlashga, kitobga mehr qo‘yishga, o‘zligini anglashga undaydi. Erkin Vohidovning jamiyatdagi o‘rni va ma’naviy merosi o‘zbek adabiyoti tarixida beqiyos

ahamiyatga ega. U butun ijodi davomida millat, vatan va insoniyatning eng ezgu g'oyalari ga sodiq bo'lgan. Uning merosi bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmayapti, aksincha, jamiyatning ma'naviy yuksalishida muhim rol o'ynashda davom etmoqda.

Erkin Vohidovning ijodi – bu ma'naviyat maktabi, milliy o'zlik darsligi va insoniylikning badiiy timsolidir. Uni o'rganish, asrab-avaylash va kelajak avlodlarga yetkazish har birimizning burchimizdir.

Xulosa qilib aytganda, Erkin Vohidovning ijodi nafaqat badiiy mahorati, balki jamiyat ma'naviy taraqqiyotiga qo'shgan ulkan hissasi bilan ham qadrlanadi. Shoir o'z asarlari orqali milliy o'zlikni anglash, vatanparvarlik, insonparvarlik, halollik, ma'naviy poklik kabi oliy g'oyalarni targ'ib etgan. Uning "O'zbekim" she'ri esa o'zbek xalqining g'ururi, tarixi va ruhiyatini yuksak badiiy mahorat bilan ifodalagan o'lmas asardir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Vohidov E. O'zbekim. –Toshkent: Adabiyot va san'at, 2017.
2. Vohidov E. She'rlar va dostonlar. –Toshkent: Yozuvchi, 2000.
3. Sharipov A. Erkin Vohidov ijodida vatanparvarlik motivlari // Adabiyotshunoslik jurnali, 2019, №3.
4. Yo'ldoshev Q. O'zbek adabiy tanqidchiligi. –Toshkent: Fan, 2010.
5. Abdurahmonova S. Erkin Vohidovning ma'naviyat haqidagi qarashlari // Ma'naviyat va ma'rifat, 2020, №1.
6. Qodirov B. Zamonaviy o'zbek poeziyasi: tahlil va talqin. – Toshkent:Akademnashr, 2018.
7. Rustamov O. Tarjima maktabi va Erkin Vohidovning tarjima faoliyati // Til va adabiyot, 2021, №4.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi. Erkin Vohidov hayoti va ijodiga bag'ishlangan ma'lumotlar to'plami. –Toshkent: 2016.
9. Rakhimovna, U. N. (2025). THE ROLE OF BIOGRAPHY IN THE FORMATION OF A CREATIVE PERSONALITY. SHOKH LIBRARY, 1(10).
10. Rakhimovna, U. N. (2024). THE INFLUENCE OF THE AMBIANCE ON THE DEVELOPMENT OF POETIC THINKING OF THE ARTIST. EUROPEAN JOURNAL OF HIGHER EDUCATION AND ACADEMIC ADVANCEMENT

Учредители: Antis Publisher, 1(9), 16-18.

11. Jurayeva, N. (2025). HOSIYAT BOBOMURODOVA SHE'RIYATINING POETIK XUSUSIYATLARI. Indexing, 1(1), 91-95.

12. Rakhimovna, U. N. The Image of the Human Psyche in Abdulla Oripov's Poems.

13. Khujaev, M. I. (2024). THE USAGE OF DJADIDS' IDEAS IN MODERN EDUCATION PROCESS. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 4(26), 565-575.

14. Xujaev, M. I. (2020). EPRA International Journal of Research and Development (IJRD) Volume: 5| Issue: 8| August 2020-Peer Reviewed Journal.

15. Xujaev, M. I. (2015). Некоторые особенности этических взглядов Ахмет-Заки Validova. *Credo new*, (2-2), 3.